

چهار سناریو برای توافق نهایی هسته‌ای ایران و ۵+۱

در شرایطی که دور جدید مذاکرات ایران و گروه ۵+۱ برای دستیابی به توافق نهایی هسته‌ای آخر هفته جاری در وین برگزار می‌شود، بار دیگر بحث‌ها درباره محتوای احتمالی توافق نهایی شدت گرفته است. در همین زمینه، سید حسین موسویان، عضو پیشین تیم مذاکره کننده هسته‌ای ایران در مطلبی به بررسی چهار سناریوی برای این توافق پرداخته است.

15 March 2014-

تاریخ: ۲۴ اسفند ۱۳۹۲ - ۲۱:۰۴

کد خبر: ۳۸۶۸۴۱

در شرایطی که دور جدید مذاکرات ایران و گروه ۵+۱ برای دستیابی به توافق نهایی هسته‌ای آخر هفته جاری در وین برگزار می‌شود، بار دیگر بحث‌ها درباره محتوای احتمالی توافق نهایی شدت گرفته است. در همین زمینه، سید حسین موسویان، عضو پیشین تیم مذاکره کننده هسته‌ای ایران در مطلبی به بررسی چهار سناریوی برای این توافق پرداخته است.

به گزارش «تابناک»، سید حسین موسویان، دیپلمات پیشین و عضو اسبق تیم مذاکره کننده هسته‌ای در مطلبی که در سایت شبکه خبری «الجزیره» منتشر کرده، چهار سناریو برای توافق نهایی هسته‌ای ایران و ۵+۱ مطرح است. محور بحث موسویان این است که تأکید غرب بر محدود کردن توان هسته‌ای ایران، می‌تواند در روند مذاکرات مشکل ایجاد کند.

در این مطلب آمده است:

ایران و کشورهای عضو گروه ۵+۱ در تلاشند تا ژوئیه ۲۰۱۴ به توافقی جامع در موضوع هسته‌ای دست یافته و این مسأله ده ساله را حل و فصل کنند. در دیدار ماه گذشته در وین، ایران و قدرت‌های جهانی به پیشرفت چشمگیری دست یافتند که شامل توافق بر سر یک چهارچوب، برنامه اقدام و برنامه زمانی برای دور بعدی مذاکرات بود.

با این حال، اختلاف نظرهایی اساسی همچنان میان دو طرف شکاف ایجاد می‌کند. کشورهای ۵+۱، به ویژه آمریکا، خواستار محدود کردن برنامه هسته‌ای ایران هستند و این امر را در محور استراتژی خود قرار داده‌اند؛ در حالی که ایران خواهان تدوین توافقی بر مبنای شفافیت است که از طریق دادن تضمین‌هایی درباره صلح آمیز بودن ماهیت برنامه هسته‌ای حاصل می‌شود.

قدرت‌های جهانی درصدد رسیدن به توافقی هستند که بر پایه آن، ایران تنها از یک برنامه غنی‌سازی کوچک داخلی برخوردار باشد. به این ترتیب، آن‌ها خواستار وضع محدودیت‌های فیزیکی قابل توجه بر تأسیسات آب سنگین، تعداد و نوع سانتریفیوژها، سطح غنی‌سازی، مقدار اورانیوم غنی شده ذخیره شده، و تعداد تأسیسات غنی‌سازی اورانیوم ایران هستند. نصب ابزارهای پیشرفته نظارت و بررسی، از جمله دیگر درخواست‌های آن‌هاست.

در عمل، این امر نیازمند تعطیلی تأسیسات آب سنگین اراک، تعطیلی تأسیسات غنی‌سازی «فردو»، از کار انداختن شمار چشمگیری از بیست هزار سانتریفیوژ موجود، توقف غنی‌سازی بالای ۵ درصد، خروج بخش عمده ذخیره موجود هگزا فلورید اورانیوم از کشور و یا تبدیل آن، محدود کردن توسعه سانتریفیوژهای پیشرفته‌تر و چشم‌پوشی از همه تأسیسات بازفرآوری است.

اما این درخواست‌ها، فراتر از تعهدات موجود بین‌المللی در زمینه عدم اشاعه هسته‌ای است و بعید است که ایران آن‌ها را بپذیرد.

کشورهای غربی می‌گویند درصدد هستند با محدود کردن توسعه برنامه هسته‌ای ایران، خطر انحراف این برنامه را از میان برده و این احتمال را که ایران بتواند به «توانایی آستانه‌ای» (توانایی لازم برای ساخت یک بمب هسته‌ای با استفاده از ذخیره اورانیوم دارای غنای بالا) دست پیدا کند را به حداقل برسانند. راهبرد ایران برای ایجاد شفافیت، با هدف جلب اعتماد دنبال می‌شود. بر اساس معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای (ان پی تی) و همچنین مقررات آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، ایران، به عنوان یک دولت عضو آژانس، متعهد به برقراری شفافیت در برنامه هسته‌ای خود است.

به منظور از میان بردن خطر نظامی شدن هسته‌ای، آژانس سه ساز و کار شفافیت را پیشنهاد کرده است: الزامی بودن امضای «توافق‌نامه جامع پادمان‌ها» که به آژانس اجازه می‌دهد به تأیید این امر پردازد که هیچ حجم قابل توجهی از مواد هسته‌ای از فعالیت‌های صلح آمیز به سوی ساخت سلاح هسته‌ای منحرف نشده است؛ افزون بر این، دو توافق‌نامه داوطلبانه با نام «پروتکل الحاقی» و «ترتیبات متمم» وجود دارد که هدف از آن، ترسیم تصویری جامع از فعالیت‌های هسته‌ای و مرتبط با هسته‌ای یک کشور و تأمین جزئیات بیشتر در این زمینه است.

به این ترتیب، درخواست‌های قدرت‌های جهانی از ایران، بسیار فراتر از «ان پی تی» و مقررات آژانس است. کشورهای ۵+۱ برای توجیه درخواست‌های خود، به قطعنامه‌های آژانس اشاره می‌کنند که ادعای همراهی نکردن ایران با مقررات «ان پی تی» را مطرح می‌کنند. با این حال، از زمان تدوین «ان پی تی» در سال ۱۹۶۸ تاکنون، برخی از دیگر اعضا، از جمله مصر، کره جنوبی و رومانی نیز با آن همراهی نکردن نشان داده‌اند، اما هیچ یک از آن‌ها همچون ایران برخورد نشده است.

راهبرد محدود کننده قدرت‌های جهانی، این خطر را دارد که سبب شود ایران توافق خود با گروه ۵+۱ را رها کرده، بازرسان آژانس را اخراج کند، تأسیسات نظارتی آژانس را برچیده و در نهایت، حتی اقدام به ساخت سلاح هسته‌ای کند. به هر حال، اصل ماجرا اینجاست که اگر مذاکره کنندگان نتوانند به توافقی نهایی دست یابند، احتمال تقابل نظامی با ایران، واقعی خواهد بود. چنین تقابلی می‌تواند پیامدهای وحشتناک منطقه‌ای و جهانی داشته باشد؛ بنابراین، ایران و قدرت‌های جهانی چهار سناریو زیر را به منظور رسیدن به توافق نهایی مورد توجه قرار می‌دهند.

نخست؛ جنبه عملی بخشید به فتوای رهبر جمهوری اسلامی ایران درباره ممنوعیت سلاح‌های هسته‌ای.

ایران خود را متعهد به فتوای صادره از سوی آیت الله خامنه‌ای می‌داند که بر اساس آن، تولید، ذخیره و استفاده از هرگونه سلاح کشتار جمعی ممنوع و حرام است. با احترام به حق برخورداری ایران از فناوری صلح آمیز هسته‌ای، دلیلی برای خروج این کشور از «ان پی تی» وجود نخواهد داشت. در این حالت، ایران و قدرت‌های جهانی از موضوعات محدودکننده صرف نظر کرده و تنها درباره ترتیبات ایجاد شفافیت به بحث می‌پردازند.

دوم؛ همکاری در طیف وسیعی از موضوعات، از جمله تقاضا و پتانسیل بالای ایران در حوزه انرژی. چنین ترتیباتی، همه نگرانی‌ها، از جمله دغدغه‌های امنیتی ایران و همچنین دغدغه قدرت‌های جهانی را از اینکه برنامه هسته‌ای ایران ممکن است به سمت نظامی شدن منحرف شود، برطرف می‌کند.

سوم؛ برقراری مجموعه‌ای از محدودیت‌های واقع‌بینانه بر برنامه هسته‌ای ایران. به جای طرح درخواست‌های ناممکن، از قبیل تعطیلی تأسیسات «فردو» یا آب سنگین اراک، ایران و ۱+۵ باید بر سر محدودیت‌های واقع‌بینانه که بتواند موضوع عدم اشاعه هسته‌ای را در یک دوره زمانی مشخص اعتمادسازی پوشش دهد، به توافق برسند. این امر به آژانس اجازه می‌دهد زمان کافی برای پرداختن به همه ابهامات فنی در برنامه هسته‌ای ایران در اختیار داشته باشد.

و چهارم؛ طرح یک دیدگاه جامع مبنی بر ایجاد خلیج فارس و خاورمیانه عاری از سلاح هسته‌ای. برای عملی کردن چنین دستور کار جامعی، قدرت‌های جهانی باید نخست به توافقی با ایران دست یابند که برای دیگر کشورهای منطقه نیز پذیرفته باشد و سپس، از توافق نهایی با ایران به عنوان مدلی برای کل منطقه استفاده کنند.

بدین منظور، «پنل بین‌المللی مواد قابل شکافت» که گروهی متشکل از کارشناسان مستقل هسته‌ای از پانزده کشور است، ترتیبات معقولی را پیشنهاد کرده است: ممنوعیت جداسازی یا استفاده از پلوتونیوم و اورانیوم ۲۳۳، محدودیت استفاده از اورانیوم با غنای بالا به عنوان سوخت رآکتور، محدود کردن غنی‌سازی اورانیوم به زیر ۶ درصد و توافق بر سر سیستمی مبنی بر تولید اورانیوم در زمان نیاز، به جای ذخیره سازی اورانیوم غنی شده. هر دو طرف باید بر سر چنین ساز و کارهایی به توافق برسند.